

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ В УКРАЇНІ

Ігнатенко Є. В.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Пахомов В. В.

к.ю.н., доц., завідувач кафедри СМП, Сумський державний університет

На часі запровадження інституту кримінального проступку у вітчизняну правову систему. Про цей інститут протягом останніх років згадувалося на всіх рівнях. При цьому скрізь йдеться про пріоритетність побудови демократичної системи кримінальної юстиції. Сьогодні в кримінальному законодавстві багатьох країн (Італії, Польщі, Франції, ФРН, США, країнах Балтії та ін.) розрізняють злочин і кримінальний проступок, які змогли гуманізувати своє законодавство.

В Україні реформування кримінального та адміністративно-деліктного законодавства започаткувала Концепція реформування кримінальної юстиції України. У ній зазначено, що з метою гуманізації кримінального законодавства певну частину злочинів необхідно трансформувати в кримінальні (підсудні) проступки, обмежити сферу застосування покарань, пов'язаних з позбавленням волі, замінивши їх, наприклад, штрафними санкціями. Кримінально карані діяння поділяти на злочини та проступки [1]. Тому до категорії кримінальних проступків було включено:

а) окремі діяння, що за чинним КК України належать до злочинів невеликої тяжкості, які, відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства, будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

б) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, що мають судову юрисдикцію й не є управлінськими (адміністративними) за суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо).

Передбачалося, що кримінальні проступки мають бути об'єднані в новому Кодексі України про кримінальні проступки. За їх учинення не повинні наставати такі правові наслідки, як судимість. На виконання зазначеної Концепції розпорядженням КМУ від 27.08.2008 р. № 1153 було затверджено «План заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України», який передбачав виконання таких завдань: розробити та подати проекти Кодексу України про кримінальні проступки та закону про внесення змін до КК України щодо розмежування правопорушень, залежно від ступеня їх суспільної небезпеки, обмеження сфери застосування покарань, пов'язаних з позбавленням волі. Але на сьогодні питання даної концепції не реалізоване та питання, яким чином впровадити інститут кримінального проступку, залишається відкритим [2].

Для подальшого правового закріплення цього інституту слід виділити основні ознаки, які дозволяють відмежовувати два поняття – злочин та кримінальний проступок:

1. Матеріальна ознака у злочині проявляється у суспільній небезпечності діяння, у проступку – у суспільній шкідливості діяння.

2. Кримінальна протиправність – закріплення злочинного діяння у Кримінальному кодексі України свідчить про наявність злочину. Так само його наявність у законі про кримінальний проступок свідчить про належність діяння до даної категорії.

3. Караність – за злочин передбачено застосування найсуворіших, найтяжчих для засудженого наслідків – покарання, за проступки застосовується не покарання, а стягнення.

Також найчастіше виникає питання про відмежування злочинів від адміністративних правопорушень. Критерії розмежування адміністративних і кримінальних проступків можна визначити виходячи з суб'єкта правопорушення; виду об'єкта правопорушення; розміру заподіяної шкоди та наслідків правопорушення; ступеню суспільної небезпечності ; вартості предмета правопорушення; наслідки правопорушення (відсутність тяжких наслідків); суворості та виду стягнень, що накладаються; кола осіб (органів), які уповноважені розглядати такі справи.

Раніше вперше вчинене правопорушення, передбачене відповідною нормою права, спричиняло адміністративну відповідальність, а повторне вчинення аналогічного правопорушення – відповідальність, передбачену кримінальним законодавством [3].

Однак Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. уже не містить таких складів, і повторне, кількаразове, злісне чи систематичне вчинення адміністративних правопорушень не може перетворити ці правопорушення та злочини і зумовити кримінальну відповідальність, хоча раніше повторне дрібне хуліганство, повторне керування транспортними засобами в стані сп'яніння, систематичне порушення правил адміністративного нагляду, злісне порушення правил паспортної системи, і деякі інші дії вважалися злочинними.

На сучасному етапі ми спостерігаємо, що у ряді випадків, прогалини у законодавстві ускладнюють розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, що негативно позначається на практиці їх застосування. Основним напрямом подолання даної проблеми, з точки зору багатьох науковців, є доцільність формування і запровадження концепції «кримінального проступку».

Введення нового терміну «кримінальні проступки» передбачає особливу процедуру проведення досудового розслідування, на якій хоча більш детально зупинитися. Першою особливістю досудового розслідування кримінальних проступків є те, що воно здійснюється у формі дізнання, про що зазначається у ст. 215 КПК України. Друга особливість - специфіка здійснення провадження по кримінальних проступках передбачає, що під час їх розслідування не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою. Ці обмеження вводяться у зв'язку з тим, що суспільна небезпечність кримінальних проступків, у порівнянні зі злочинами, менша, тому і процесуальний вплив на права та свободи людини повинен також бути меншим [4].

Враховуючи дану обставину, до підозрюваного можуть обиратись лише запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання чи особистої поруки. До того ж, зазначені запобіжні заходи можуть обиратись лише слідчим суддею і тільки у випадках, чітко передбачених КПК України, що, по-суті, і є процесуальною гарантією додержання прав людини у кримінальному провадженні.

Необхідно звернути увагу і на обмеження у використанні слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних проступків. Так, ст. 300 КПК України передбачено заборону проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час проведення дізнання.

Ще одним нововведенням КПК України є можливість прийняття судового рішення у спрощеному порядку, який являє собою процедуру розгляду матеріалів кримінального провадження по суті без проведення судового розгляду в судовому засіданні.

Ідея запровадження у сучасну правову систему України кримінального проступку має багато противників. Найвагомим аргументом на їх користь є імперативна вимога відповідності Кримінального кодексу України нормам Конституції. Без внесення відповідних змін до Основного Закону держави це питання ставитися взагалі не повинно. У Перехідних положеннях Конституції України містяться поняття «злочину», а «кримінальний проступок» не зустрічається жодного разу. Злочин, адміністративне, дисциплінарне правопорушення - єдині підстави відповідно кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Тому у даному випадку кримінальний проступок лежить за межами правового поля [5].

Висновки. Запровадження термінів «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок» невід'ємно пов'язане зі змінами багатьох положень Загальної частини КК або ж прийняття нового кодексу, та потребує наукового доопрацювання. Це сприятиме завершенню реформування системи кримінальної юстиції. Зрозуміло, що в межах наукового дослідження немає можливості здійснити всебічний розгляд чисельних аспектів регламентації у правотворчості й реалізації у правозастосовчій діяльності інституту кримінального проступку, комплексне вивчення цього питання повинно бути продовжене. Чи стане Україна наступною державою СНД (після Латвії, Литви та Естонії), яка у такий спосіб продемонструє «європейськість» свого законодавства? Покаже час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Задоя К.П. Положення Кримінального процесуального кодексу України 2012 року як орієнтири при підготовці проекту закону України про кримінальні проступки / К.П. Задоя // Адвокат, 2012. - № 10. – С. 16-18
2. Концепція реформування кримінальної юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/2011-07-05-15-26-55/2011-07-22-11-15-02.html>
3. Дробот. В.П. О возвращении административной преюдиции в Уголовный кодекс Украины / В.П. Дробот / Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. - 2006. - № 4. – С. 146.
4. Кудоренко А.В. Шляхи реформування кримінальної юстиції / А.В. Кудоренко // – Х. : Юрид. лит., – 2009. – 86 с.
5. Маковій В.П. Взаємне поглинання сутнісних теорій делікту у міжнародному приватному праві / В.П. Маковій // Юридичний вісник Причорномор'я. – 2011. – № 1 (1). – С. 318–323.
6. Стрельцов Є.Л. Проблеми класифікації суспільно небезпечних діянь (зміст та напрямки) [Електронний ресурс] / Є.Л. Стрельцов. – Режим доступу : <http://ivpz.org/golovna-konferents>